

Daniela Pawel og Heidrun Steberggløkken

Fjerning av oppmaling på bergkunstfeltet Bardal I
(Bevaringsprogrammet for bergkunst, BERG 2018).
Steinkjer, Trøndelag.

**NTNU Vitenskapsmuseet
arkeologisk rapport 2019-1**

NTNU

Vitenskapsmuseet

Daniela Pawel og Heidrun Stebergløkken

**Fjerning av oppmaling på bergkunstfeltet Bardal I
(Bevaringsprogrammet for bergkunst, BERG 2018).
Steinkjer, Trøndelag.**

NTNU Vitenskapsmuseet arkeologisk rapport

Dette er en elektronisk serie fra 2014. Serien er ikke periodisk, og antall nummer varierer per år. Rapportserien benyttes ved endelig rapportering fra prosjekter eller utredninger, der det også forutsettes en mer grundig faglig bearbeidelse.

Tidligere utgivelser: <http://www.ntnu.no/vitenskapsmuseet/publikasjoner>

Referanse

Pawel, D. og Stebergløkken, H. 2018: NTNU Vitenskapsmuseet arkeologisk rapport 2019:1. Fjerning av oppmaling på bergkunstfeltet Bardal I (Bevaringsprogrammet for bergkunst, BERG 2018). Steinkjer, Trøndelag.

Trondheim, januar 2019

Utgiver

NTNU Vitenskapsmuseet
Institutt for arkeologi og kulturhistorie
7491 Trondheim
Telefon: 73 59 21 16/73 59 21 45
e-post: post@vm.ntnu.no

Ansvarlig signatur

Bernt Rundberget (instituttleder)

Kvalitetssikret av

Ellen Grav Ellingsen (serieredaktør)

Publiseringstype

Digitalt dokument (pdf)

Forsidefoto

[Fjerning av gul maling, Da 62700_009, Foto: Daniela Pawel, NTNU Vitenskapsmuseet]

www.ntnu.no/vitenskapsmuseet

ISBN 978-82-8322-174-9
ISSN 2387-3965

Sammendrag

Pawel, D. og Stebergløkken, H. 2018: NTNU Vitenskapsmuseet arkeologisk rapport 2019:1. Fjerning av oppmaling på bergkunstfeltet Bardal I (Bevaringsprogrammet for bergkunst, BERG 2018). Steinkjer, Trøndelag.

Årets feltarbeid er en videreføring av feltarbeidet og metodeutvikling knyttet til fjerning av eldre oppmalinger av bergkunsten. Feltarbeidet bygger opp på tidligere analyser, forsøk og feltarbeid i 2015, 2016 og 2017. Gjennom årets feltarbeid (3 uker) har nesten all den gule malingen blitt fjernet fra Bardal I A, av to konservatorer. Konservator har gitt et overslag på 4 uker for fjerning av all gul maling, det gjenstår derfor en ukes arbeid for å ferdigstille fjerning av gul maling. En videreføring av arbeidet i tre feltuker i 2019, vil ferdigstille gul maling og fjerne rød maling fra nedre og midtre del av feltet.

Nøkkelord: bergkunst – helleristninger – malingsfjerning – Bardal –Trøndelag

Pawel, D. og Stebergløkken, H., NTNU Vitenskapsmuseet, Institutt for arkeologi og kulturhistorie, NO-7491 Trondheim

Summary

Pawel, D. og Stebergløkken, H. 2018: NTNU Vitenskapsmuseet arkeologisk rapport 2019:1. Fjerning av oppmaling på bergkunstfeltet Bardal I (Bevaringsprogrammet for bergkunst, BERG 2018). Steinkjer, Trøndelag.

This year's fieldwork is a continuation of the fieldwork and method development related to the removal of paint. The fieldwork builds on previous analyzes, experiments and fieldwork done in 2015, 2016 and 2017. Throughout this year's field work (3 weeks), almost all the yellow paint has been removed from Bardal I A, by two conservators. The conservator has provided an estimate of 4 weeks for the removal of all yellow paint, therefore a week's work remains to complete the removal of yellow paint. A continuation of the work in three field weeks in 2019 will finalize yellow paint removal and remove red paint from the lower and middle part of the rock panel.

Key words: rock art – paint removal – Bardal –Trøndelag

Pawel, D. og Stebergløkken, H., NTNU University Museum, Department of Cultural History, NO-7491 Trondheim

Arkivreferanser

Journalnummer (ePhorte)
Fotonr

2018/700
Da 62700

Bardal

AskeladdenID
Fylke
Kommune
Gårdsnummer
Gårdsnavn
Lokalitet
Anlegg
Datering

73347
Nord-Trøndelag
Steinkjer
464/1, 464/6
Bardal
Bardal I (A + B)
Bergkunst
Steinalder/bronsealder

Figurliste

Figur 1 Bardal I med besøk under feltarbeid den 12.7.2018.....	10
Figur 2 Feltkoordinat F V detalj av figur nr. 2 under gel påføring	11
Figur 3 Dokumentasjon av malingsfjerning under feltuke 1 i 2018, tatt utgangspunkt i Gjessing 1936	12
Figur 4 Feltkoordinat E-V figur nummer 1 før malingsfjerning	13
Figur 5 Feltkoordinat H-V figur nummer 1 før malingsfjerning.....	13
Figur 6 Feltkoordinat H-V detalj av figur nummer 1 før malingsfjerning	14
Figur 7 Feltkoordinat E-V figur nummer 1 etter malingsfjerning	14
Figur 8 Feltkoordinat H-V detalj av figur nr. 1/hode etter malingsfjerning	15
Figur 9 Feltkoordinat H-V detalj av figur nr. 1/baklegg med maling løst i gelen.....	15
Figur 10 Feltkoordinat H-V detalj av figur nr. 1/hals under etterrensing	16
Figur 11 Feltkoordinat E-V og F-V etter delvis malingsfjerning.....	17
Figur 12 Feltkoordinat H-V figur nummer 1 etter malingsfjerning	17
Figur 13 Feltkoordinat D-V/E-V blå farge under to gule malingslag	18
Figur 14 Feltkoordinat E-V og F-V etter fjerning av gul oppmaling	19
Figur 15 Feltkoordinat H-III/IV og I-III/IV bjørnen med gul oppmaling	20
Figur 16 Ellen L. Wijgård Randerz og Heidrun Stebergløkken ved bjørnen	20
Figur 17 Feltkoordinat H-III/IV og I-III/IV bjørnen etter malingsfjerning (2x)	21
Figur 18 Høyre side av Bardal I uten gul oppmaling, men i fuktig tilstand.....	21
Figur 19 Dokumentasjon av malingsfjerning under feltuke 1 i 2018, tatt utgangspunkt i Gjessing 1936	25

Innhold

Sammendrag	3
Summary	4
Arkivreferanser.....	5
Figurliste.....	6
Innhold	7
1. Innledning	8
2. Feltarbeidet 2018 – fjerning av gul maling på Bardal	9
2.1. Tid, deltagere	9
2.2. Problemstillinger.....	9
3. Arbeidsprosess og resultat	10
3.1. Områder for malingsfjerning	12
4. Videre fremdriftsplan for 2018	22
Litteratur	23
5. Fotoliste	24
Vedlegg: Kartering Bardal feltarbeid uke 28	25

1. Innledning

Bergkunstlokaliteten Bardal I har blitt malt opp flere ganger gjennom historien. Noe av utfordringen det har vært i malingsfjerningsprosjektet fra 2015-2017 er å finne måter å fjerne denne malingen på uten at løsemiddelet har kunne påvirke bergflaten. Dette har vært ekstra komplisert siden maling har vært påført uten at det nødvendigvis ble fjernet gammel maling før ny ble tilført. Denne malingen er nå i ferd med å flake av og fremstår i varierende forvitringstilstand. Situasjonen er både skjemmende for bergkunstfeltet, men også potensielt skadelig dersom malingen skulle løsne og ta med seg små steinkorn/fragmenter fra berget. I tillegg virker den røde malingen ved Bardal I å være næringsgrunnlag for bakterie som fester seg på berget. Det er vanskelig slik situasjonen er i dag, å gjøre detaljstudier av huggespor for å studere teknikk og regelmessighet i hvordan bergkunsten er hugd på grunn av alle malingslagene.

Helleristningene på Bardal består av både veideristninger og jordbruksristninger, og utgjør med sine ca. 400 figurer et av de største feltene med bergkunst i Norge. Bardal er også i en særstilling gjennom den omfattende overhuggingen av motiver fra de to ulike bergkunsttradisjonene. I gruppen av veideristninger dominerer hjortedyr, men vi finner også en bjørn, en 6 meter lang hval og sjøfugl på feltet. Blant jordbruksristningene dominerer båtfigurene. I tillegg er det representert hester, spiralfigurer og skålgroper.

I prosjektåret 2018 var fokuset for feltarbeidet å fjerne de gule malingrestene på Bardal I. Figurer tilhørende veideristninger ble ved siste oppmaling malt med gul maling, mens jordbruksristningene er malt i rødt. I årets feltsesong ble det også prøvd å finne gode løsninger for fjerning av røde oppmalingsrester som delvis ligger over hvit maling.

2. Feltarbeidet 2018 – fjerning av gul maling på Bardal

I prosjektåret 2018 var fokuset for feltarbeidet å fjerne de gule malingrestene på Bardal I.

I alt var det ca. 3300 cm av ristningsfurer som var mer eller mindre oppmalt med gul maling. Malingen er svært forskjellig i tykkelsen og delvis finner man et lysere gult malingslag under den nå synlige gulfargen. Observasjoner fra feltarbeid i 2017 viser at gel-oppskrift nummer 1 virker mest effektiv. Gelen består av Xylen og Benzylalkohol blandet med gel-produktene Ethomeen og Carbopol.¹

2.1. Tid, deltagere

Feltarbeid Bardal

I alt ble det gjennomført 31 dagsverk (15 dager for 2 konservatorer + 1 dag prosjektleder) i årets feltsesong, og det ble gjennomført i uke 28, 35 og 39 av to konservatorer.

Første feltuke: 9.7 – 13.7.2018 - Daniela Pawel og Izabela Rzaceczka-Juga

Andre feltuke: 27.8 – 31.8.2018 - Daniela Pawel og Izabela Rzaceczka-Juga

Tredje feltuke: 24.9 – 28.9.2018 - Daniela Pawel og Ellen L. Wijgård Randerz

Daniela Pawel har hatt ansvaret for metodeutviklingen, produksjon av løsemiddel-gel i forkant av feltarbeidet, i tillegg til rapportansvar.

Heidrun Stebergløkken har fungert som prosjektleder og hatt en administrativ rolle, i tillegg til å delta en dag i feltarbeidet.

2.2. Problemstillinger

Bardal er oppmalt med flere malingslag som har forskjellige bindemidler og pigment. Oppmalingene har foregått over mange år. I dag fremstår oppmalingen sjenerende, fordi malingen har forskjellige fargetoner, flasser av fra berget og fremhever bare en mindre del av figurene. Mange av figurene er bare delvis oppmalt, og følger ikke huggesporene like presist alle steder. Prosjektet bygger videre på arbeidet gjennomført i 2015 - 2017 (Gebremariam, Pawel og Stebergløkken 2016, Pawel og Stebergløkken 2017).

¹ 100ml Xylen : Benzylalkohol i 1 : 2 + 20g Ethomeen C-25 + 2g Carbopol + 5ml vann

3. Arbeidsprosess og resultat

I prosjektåret 2018 var fokuset for feltarbeidet å fjerne de gule malingrestene på Bardal I. Figurer tilhørende veideristninger ble ved siste oppmaling malt med gul maling, mens jordbruksristningene er malt i rødt. I årets feltsesong ble det også prøvd å finne gode løsninger for fjerning av røde oppmalingsrester som delvis ligger over hvit maling.

Figur 1 Bardal I med besøk under feltarbeid den 12.7.2018. Da 62700_001. Foto: Daniela Pawel, NTNU Vitenskapsmuseet

I alt var det ca. 3300 cm av ristningsfurer som var mer eller mindre oppmalt med gul maling. Malingen er svært forskjellig i tykkelsen og delvis finner man et lysere gult malingslag under den nå synlige gulfargen. Malingrestene er enklere å fjerne i fuktig tilstand. Det første arbeidstrinn er derfor å mette malingen med vann. Deretter kan de myke og løse malingrestene løftes opp og fjernes med trepinne. Som regel kan man fjerne mye av de tykke malingsflakene med denne metoden. Områdene med tynn maling er derimot mer utfordrende, men gelen virker godt sammen med den fuktige malingen og fester seg godt på steinunderlaget.

Applikasjon av gelen var noe krevende i 2017. Gelen befant seg da i glassbeholder og ble påført med pensel. Dette krevde to hender og tok noe tid. I 2018 ble påføringsmetoden forandret. Det er nå kjøpt inn tuber som gelen kan fylles i. I felt kan gelen appliseres direkte på malingen med tuben. Mindre løsemiddel fordampes og gelen plasseres nøyaktig med bare en hånd.

Figur 2 Feltkoordinat F V detalj av figur nr. 2 under gel påføring. Da 62700_002. Foto: Daniela Pawel, NTNU Vitenskapsmuseet

Malingen løser seg opp ved å røre rett etterpå i gelen med trepinne. Gelen med den oppløste malingen fjernes enten med bomullspinne eller trepinne og papir. Det er en fordel å fjerne mest mulig gel med oppløst maling før etterrensning. Løsemiddelblanding² for etterrensning ble påført med «Tropf-Boy»-sprayflaske. Dette gjør det enklere å jobbe med en hånd også i denne delen av arbeidsprosessen. Rester av gelen med oppløst maling skylles med løsemiddelet og tørkes av med papir. Den gule malingen løser seg opp i svært fine partikler og fargen må tørkes raskt opp fra berget for å unngå misfarging. Etterpå kan ristningsfuren renses ytterligere med en liten myk tannbørste og løsemiddel. Avslutningsvis gjøres enda en etterrensning med tannbørste og mye vann. For sikkerhets skyld lønner det seg å tørke opp vannet, siden den kan inneholde pigmenter.

Der malingen var svært tynn, var det nok med en runde av arbeidsprosessen. I områder med tykk malingslag, spesielt områder med to malingslag, trenger man å gjenta malingsfjerningsprosessen flere ganger med påføring av gel og etterrensning.

Været viste seg å være en stor utfordring den siste uken i feltarbeid 2018, mens de to første ukene gikk bedre. De to ukene i Juli og August var temperaturen høyere enn vanlig. Berget var dermed oppvarmet og malingrestene fremstod som mykere. Løsemidlene virket derfor veldig godt og arbeid med malingsfjerningen gikk raskt og effektivt. Når maling var veldig myk og varm kunne man flere steder fjerne den med vann, trepinne og tannbørste. I September derimot var det kaldt og ekstremt fuktig. Til tross for dette kunne mye av arbeidet

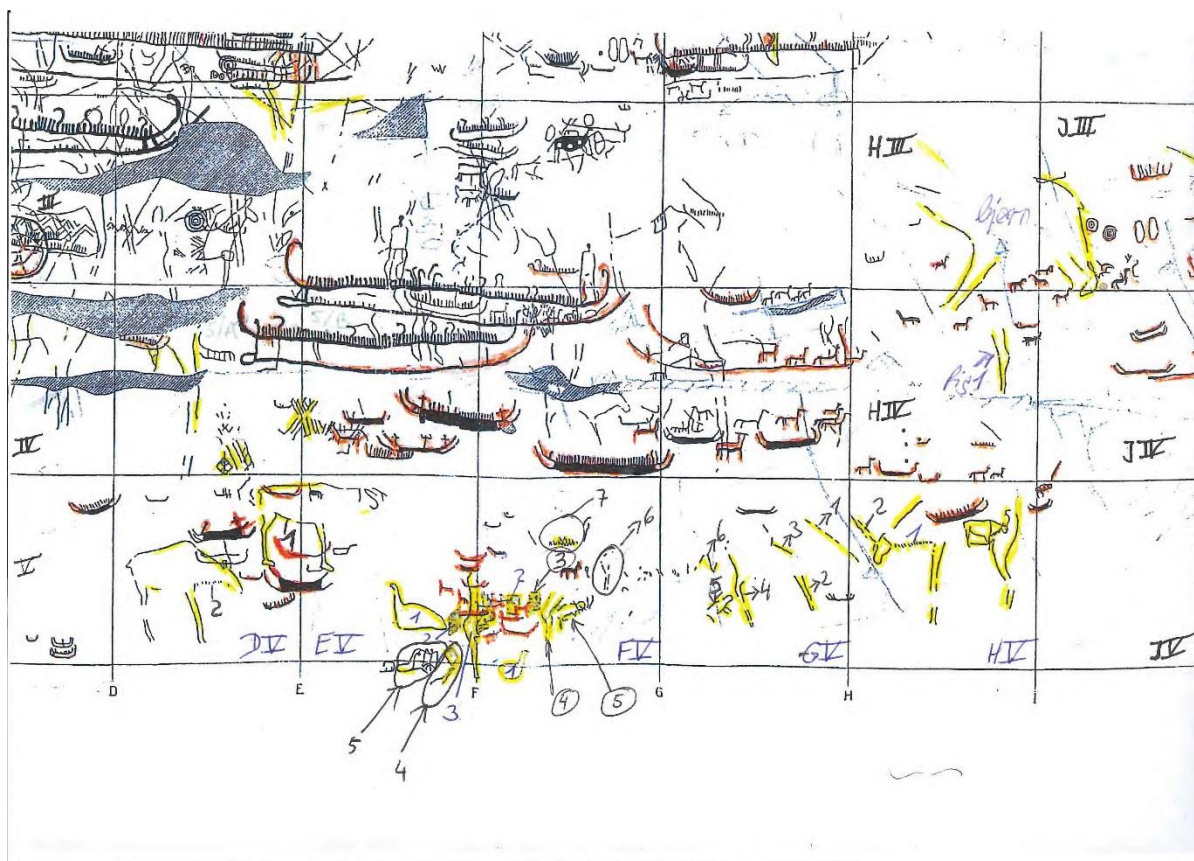
² Etter-rensing med Isopropanol : White Spirit i 1 : 2

gjennomføres bedre enn forventet. Arbeidsmetoden tåler mye fuktighet, men når vann danner en hinne på berget virker ikke gelen lengre inn på malingen. De gjenstående områdene med gule oppmalingsrester ligger alle i fuktutsatte partier av berget. Tørt vær er derfor avgjørende for feltarbeid i 2019.

Generell er den gule malingen mer polar, mens rød oppmaling trenger høyere andel av upolar løsemiddel.

3.1.Områder for malingsfjerning

De nedre delene av Bardal I har både mest oppmaling og er lettest tilgjengelig for malingsfjerning. For dokumentasjon av arbeidsprogressen og for å ha oversikt over panelet ble karteringen av feltet delt inn i koordinatsystem (rutenett). Bergkanten helt nederst fikk betegnelse V (fem) og bokstaven foran ruten gir da de ulike seksjonene, basert på Gjessings kalkering fra 1936 for eksempel H-V (H fem). Figurene i hvert rute ble nummerert.

Figur 3 Vedlegg: Dokumentasjon av malingsfjerning under feltuke 1 i 2018, tatt utgangspunkt i Gjessing 1936, Vedlegg 1.

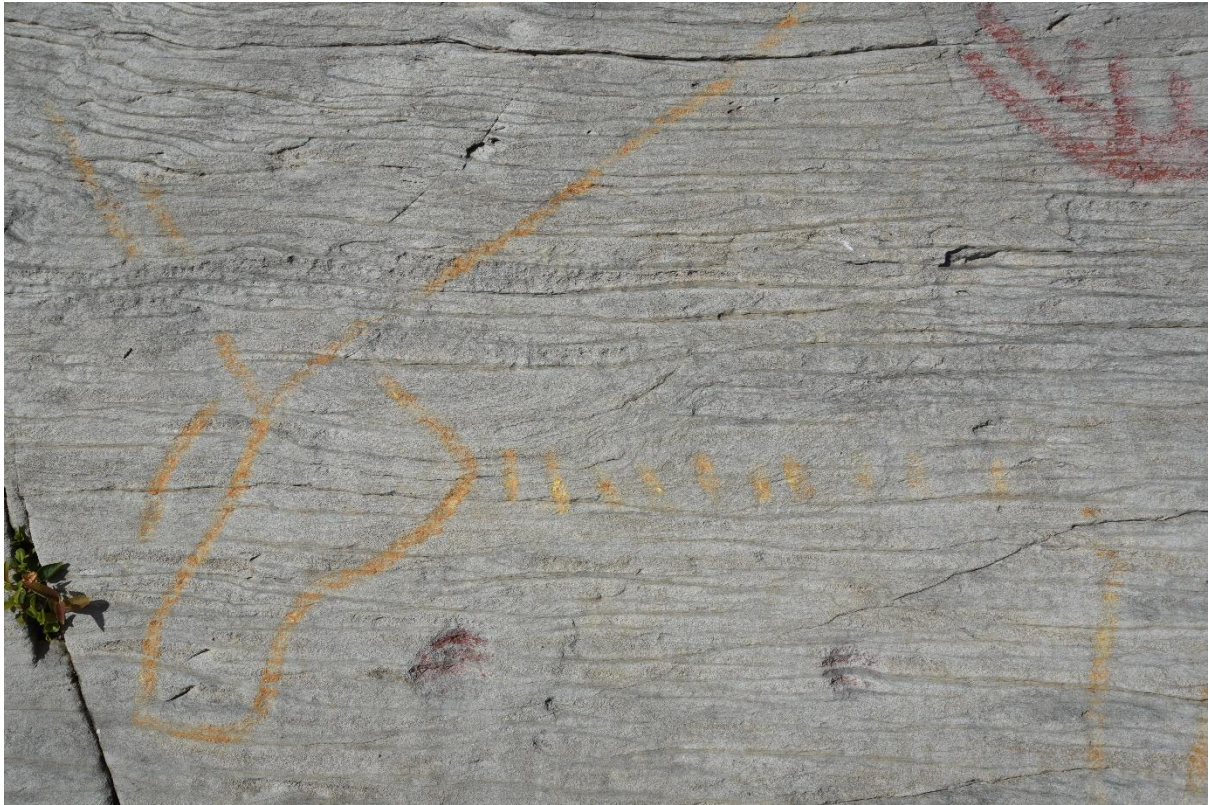
Under den første feltuken ble gulfargen oppmaling fjernet ved 3 mindre figurer i E-V, 2 figurer i F-V og den store elgfiguren i H-V. Figurene i E-V og F-V hadde tynne malingslag, mens elgfiguren fra H-V var stort sett oppmalt med to tykke malingslag.

Figur 4 Feltkoordinat E-V figur nummer 1 før malingsfjerning. Da 62700_003 Foto: Izabela Rzadeczka-Juga, NTNU Vitenskapsmuseet

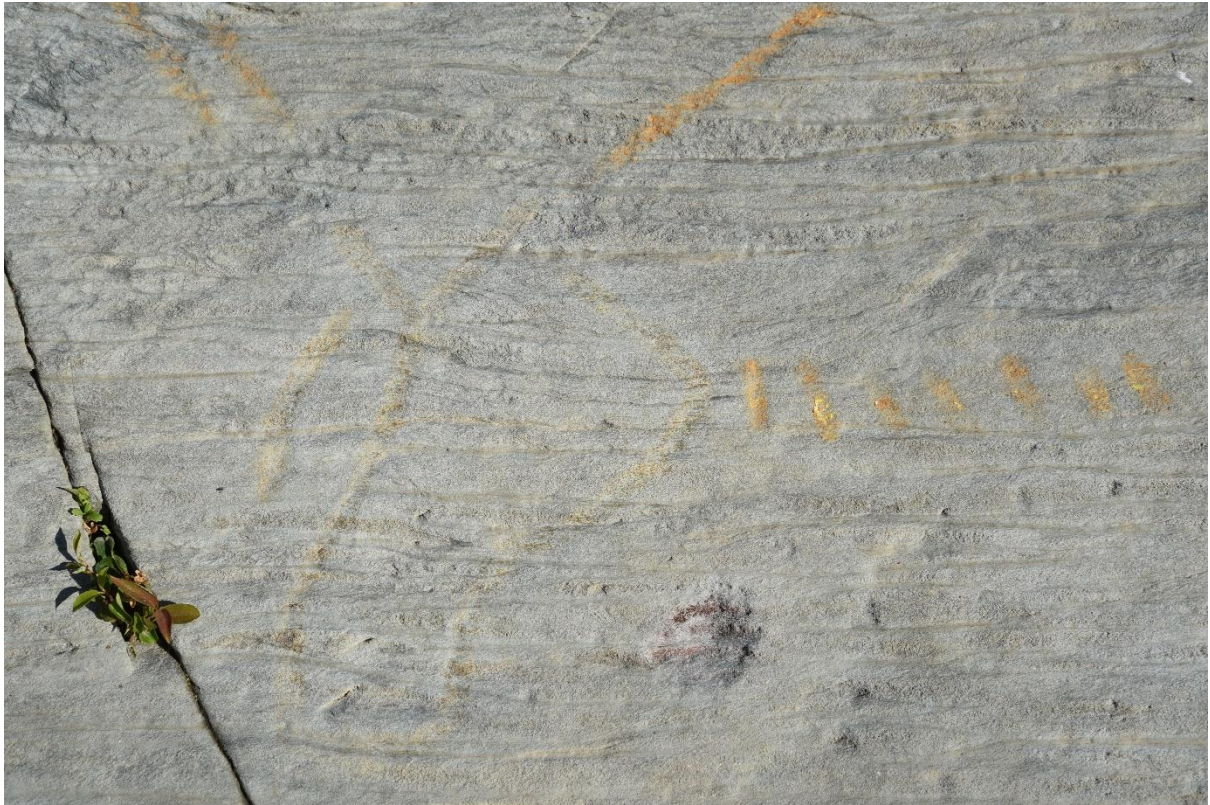
Figur 5 Feltkoordinat H-V figur nummer 1 før malingsfjerning. Da 62700_004 Foto: Daniela Pawel, NTNU Vitenskapsmuseet

Figur 6 Feltkoordinat H-V detalj av figur nummer 1 før malingsfjerning. Da 62700_005 Foto: Daniela Pawel, NTNU Vitenskapsmuseet

Figur 7 Feltkoordinat E-V figur nummer 1 etter malingsfjerning. Da 62700_006 Foto: Izabela Rzadeczka-Juga, NTNU Vitenskapsmuseet

Figur 8 Feltkoordinat H-V detalj av figur nr. 1/hode etter malingsfjerning. Da 62700_007 Foto: Daniela Pawel, NTNU Vitenskapsmuseet

Figur 9 Feltkoordinat H-V detalj av figur nr. 1/baklegg med maling løst i gelen. Da 62700_008 Foto: Daniela Pawel, NTNU Vitenskapsmuseet

Figur 10 Feltkoordinat H-V detalj av figur nr. 1/hals under etterrensing. Da 62700_009 Foto: Izabela Rzadeczka-Juga, NTNU Vitenskapsmuseet

Tykk gul maling får en myk og nesten gummiaktig konsistens ved oppvarmet berg i direkte sol, og under malingsfjerningen klumper den oppløste malingen seg sammen. Løsemiddelgelen og løse malingsklumper må fjernes grundig, siden de inneholder mye pigmenter og kan potensiell misfarge berget. I mikroporene i berget vil det til tross for grundig rensing, samle seg noe små gule pigmentkorn. Ristningsfurene kan etter malingsfjerningen derfor fremstå litt lysere/lys gul, men bindemiddelet er fjernet og pigmentrester skader ikke berget. Muligens er det heller av fordel, siden figurene viser fortsatt svake fargespor og er lettere synlig for besøkere. Pigmentrestene vil også på sikt sannsynligvis forsvinne.

Figur 11 Feltkoordinat E-V og F-V etter delvis malingsfjerning. Da 62700_010 Foto: Izabela Rzadeczka-Juga, NTNU Vitenskapsmuseet

Figur 12 Feltkoordinat H-V figur nummer 1 etter malingsfjerning. Da 62700_011 Foto: Daniela Pawel, NTNU Vitenskapsmuseet

I løpet av felttuken i august ble nesten all den gule oppmalingen i hele nedre kant av feltet fjernet. Unntaket er figur nummer 2 i koordinat D-V. Over koordinatene D-V og E-V er en elgfigur (Figur 13) som har ulike oppmalinger i tre forskjellige farger. Under den ytterste gule malingen ligger et lag med lysere gul, og under dette laget finner vi et blått malingslag. Blå maling er så langt ikke funnet andre steder på lokaliteten.

Figur 13 Feltkoordinat D-V/E-V blå farge under to gule malingslag. Da 62700_012 Foto: Daniela Pawel, NTNU Vitenskapsmuseet

Figur 14 Feltkoordinat E-V og F-V etter fjerning av gul oppmaling. Da 62700_013 Foto: Daniela Pawel, NTNU Vitenskapsmuseet

For den siste felttuken i 2018 ble det planlagt å fjerne maling fra koordinatene D-V, D-IV og E-IV i tillegg til bjørnefiguren ved H-III og I-III. Dessverre var været i slutten av september ekstremt fuktig. På vått berg vises oppmalingen bedre enn ved tørr bergoverflate. I tillegg regnet det mye slik at det la seg en vannhinne over malingen/berget. Fokus ble derfor på koordinatene H-IV, H-III og I-III. Her tørket berget fortere opp. Den gule oppmalingen kunne fjernes fra disse tre koordinatene. Bjørnen og noen mindre legg fragmenter fremstår nå bare med mindre rester av gul oppmaling. Arbeidsmetoden måtte tilpasses været og malingen ble fjernet i mindre områder om gangen. Problemet var at vann forseglet malingen i mikroporene, derfor ligger små malingsrester igjen i porene. På litt avstand er disse ikke synlig.

Figur 15 Feltkoordinat H-III/IV og I-III/IV bjørnen med gul oppmaling. Da 62700_014 Foto: Daniela Pawel, NTNU Vitenskapsmuseet

Figur 16 Ellen L. Wijgård Randerz og Heidrun Stebergløkken ved bjørnen. Da 62700_015 Foto: Daniela Pawel, NTNU Vitenskapsmuseet

Figur 17 Feltkoordinat H-III/IV og I-III/IV bjørnen etter malingsfjerning (2x). Da 62700_016 Foto: Daniela Pawel, NTNU Vitenskapsmuseet

Figur 18 Høyre side av Bardal I uten gul oppmaling, men i fuktig tilstand. Da 62700_017 Foto: Daniela Pawel, NTNU Vitenskapsmuseet

4. Videre fremdriftsplan for 2019

Årets feltarbeid har gått stort sett etter planen. Til tross for noen værutfordringer i siste del av feltarbeidet, så er det meste av den gule malingen fjernet. Konservator hadde på forhånd estimert 4 uker for å fjerne all gul maling, etter 3 ukers arbeid mener konservator at det gjenstår ca. 1 ukes arbeid for å fjerne resterende gul maling.

Erfaringen prosjektåret 2018 har gitt oss for 2019 er at det er viktig å gjennomføre feltarbeid tidligere og helst i juni/juli. Sol og varme er perfekt for malingsfjerningsmetoden. Det gjenstår rundt en feltuke med to konservatorer for fjerning av gul oppmaling. Gelen fremstilles litt mer upolar for fjerning av rød maling. Innenfor to feltuker vil det være mulig å fjerne mye av rød oppmaling fra den nedre og midtre delen av lokaliteten Bardal I.

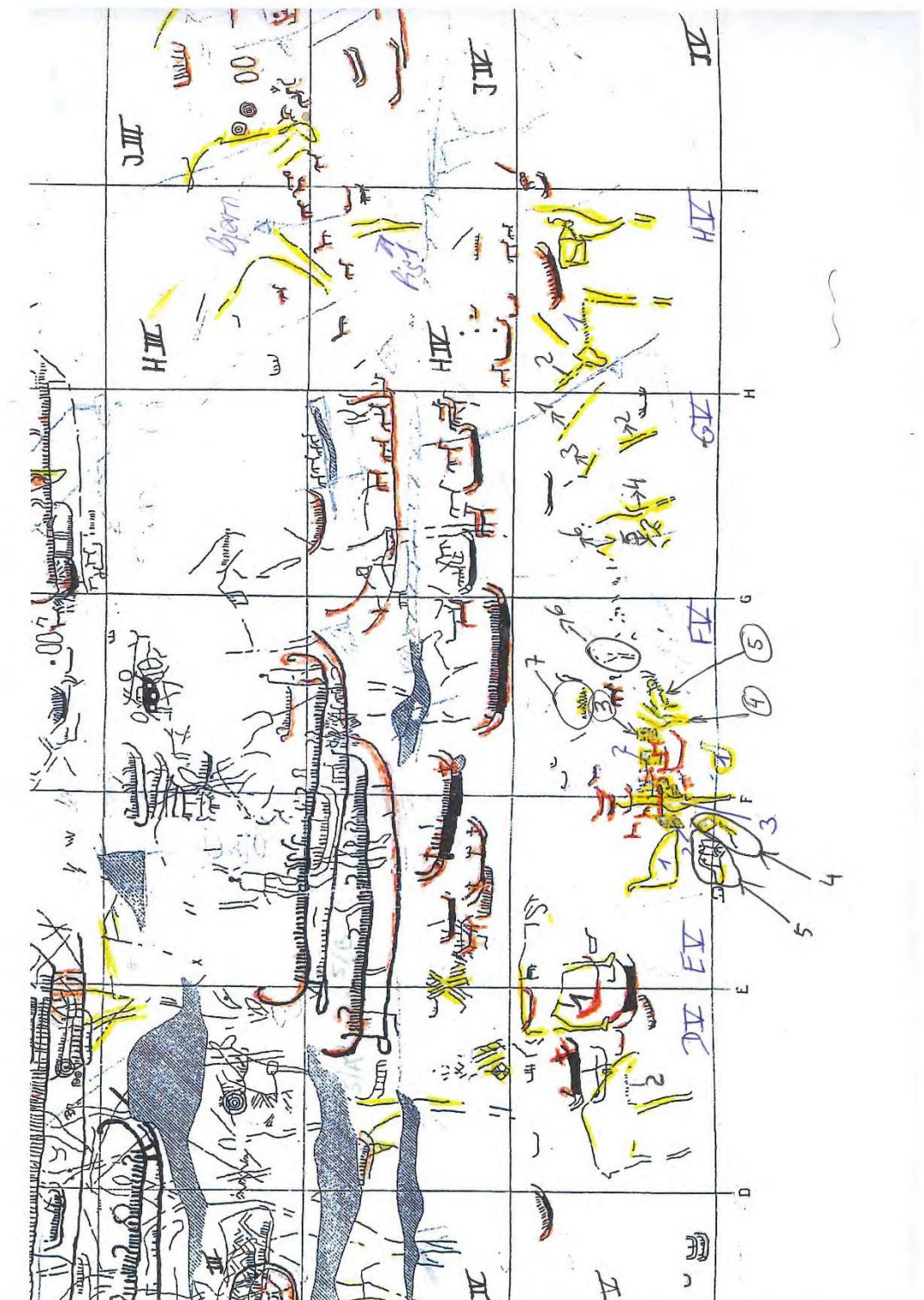
Litteratur

- Gebremariam, K. F., Pawel, D. og Stebergløkken, H. 2016: NTNU Vitenskapsmuseet arkeologisk rapport 2016/9. Laboratorieforsøk og testforsøk for fjerning av maling på helleristningsfeltene Hell I, Stjørdal kommune, og Bardal I, Steinkjer kommune, Nord-Trøndelag.
- Gjessing, G. (1936). *Nordenfjelske ristninger og malinger av den arktiske gruppe*. Instituttet for sammenlignende kulturforskning, Serie B. Oslo: Aschehoug.
- Pawel, D. og Stebergløkken, H. 2017. NTNU Vitenskapsmuseet arkeologisk rapport 2017/10. Fjerning av oppmaling ved bergkunstfeltene Hell I (A + B), Stjørdal kommune, og Bardal I (A + B), Steinkjer kommune, Nord-Trøndelag

5. Fotoliste

Filnavn	Motiv	Lokalitet	Lokalitets ID	Fotograf	Opptaksdato
62700_001	Lokalitet Bardal I med publikumsbesøk under feltarbeid	Bardal I	73347	Daniela Pawel	12.07.2018
62700_002	F-V det. fig. 2 under gel påføring	Bardal I	73347	Daniela Pawel	12.07.2018
62700_003	E-V fig. 1 før malingsfjerning	Bardal I	73347	Izabela Rzaceczka-Juga	09.07.2018
62700_004	H-V fig. 1 hel figur før malingsfjerning	Bardal I	73347	Daniela Pawel	09.07.2018
62700_005	H-V fig. 1 detalj hode/hals før malingsfjerning	Bardal I	73347	Daniela Pawel	09.07.2018
62700_006	E-V fig. 1 hel figur etter malingsfjerning	Bardal I	73347	Izabela Rzaceczka-Juga	10.07.2018
62700_007	H-V fig. 1 detalj hode/hals under malingsfjerning	Bardal I	73347	Daniela Pawel	11.07.2018
62700_008	H-V fig. 1 detalj baklegg med malingsfjernings-gel	Bardal I	73347	Daniela Pawel	12.07.2018
62700_009	H-V fig. 1 detalj hals under malingsfjerning/etterrensing	Bardal I	73347	Izabela Rzaceczka-Juga	12.07.2018
62700_010	E-V og F-V etter delvis malingsfjerning	Bardal I	73347	Izabela Rzaceczka-Juga	13.07.2018
62700_011	H-V fig. 1 hel figur etter malingsfjerning	Bardal I	73347	Daniela Pawel	28.08.2018
62700_012	D-V og E-V fig. 1 blå under to gule malingslag	Bardal I	73347	Daniela Pawel	30.08.2018
62700_013	E-V og F-V etter fjerning av gul maling	Bardal I	73347	Daniela Pawel	31.08.2018
62700_014	H-III/IV og I-III/IV bjørnefigur før malingsfjerning	Bardal I	73347	Daniela Pawel	24.09.2018
62700_015	Ellen og Heidrun under malingsfjerning ved bjørnefiguren	Bardal I	73347	Daniela Pawel	27.09.2018
62700_016	H-III/IV og I-III/IV bjørnefigur etter malingsfjerning	Bardal I	73347	Daniela Pawel	28.09.2018
62700_017	Høyre side av Bardal I uten gul oppmaling med i fuktig tilstand	Bardal I	73347	Daniela Pawel	28.09.2018

Vedlegg: Kartering Bardal feltarbeid

Figur 19 Dokumentasjon av malingsfjerning under feltuke 1 i 2018, tatt utgangspunkt i Gjessing 1936

NTNU Vitenskapsmuseet er en enhet ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, NTNU.

NTNU Vitenskapsmuseet skal utvikle og formidle kunnskap om natur, kultur og vitenskap. Museet skal sikre og forvalte de vitenskapelige samlingene og aktivisere dem gjennom forskning, formidling og undervisning.

Seksjon for arkeologi og kulturhistorie har forvaltningsansvar for automatisk fredete kulturminner og skipsfunn i Nordmøre, Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag, nordlige Romsdal og Nordland til og med Rana. Seksjonen foretar arkeologiske undersøkelser på kulturminner over og under vann, i henhold til kulturminneloven.

ISBN 978-82-8322-174-9

ISSN 2387-3965

© NTNU Vitenskapsmuseet
Publikasjonen kan siteres fritt med kildeangivelse

www.ntnu.no/vitenskapsmuseet